

BULJOOKI

EN FAJN

Preveo
Aleksandar Milajić

■ Laguna ■

Naslov originala

Anne Fine
GOGGLE-EYES

Copyright © Anne Fine, 1989

Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

BULJOOKI

1

Helen je danas došla u školu u najcrnjem mogućem raspoloženju. Izgledala je čudno, a oči su joj bile crvene i otekle. Ni s kim nije govorila, a kada bi joj se neko obratio, samo bi slegnula ramenima i okrenula se. Sela je na svoje mesto, zabila glavu u ruke i čekala da zvoni.

„Nešto nije u redu?“

Mumlanje: „Ne.“

„Šta je bilo, Heli?“

„Ništa!“

Podigla je glavu i kao da je otpljunula. Pomalo smo se zaprepastile. Ona je inače najpristojnija osoba u našem razredu. Mora biti da je posredi nešto strašno loše.

A reklo bi se da je to pomislila i gospođa Lupi kad je ušla.

„Šta je bilo, Helen? Je l' nešto važno?“

Ponovo mumlanje: „Ne!“

Nije čak ni podigla glavu, niti je pokušala da zvuči imalo uljudno.

Gospođa Lupi onda pogleda ka ostatku razreda. Dok je Helenina glava čvrsto počivala na stolu, složila je izraz u

fazonu „Ima li iko pojma šta joj je?“, na šta smo sve odmah-nule glavom i slegnule ramenima.

A onda se začulo prvo zvono.

„Sednite“, reče gospođa Lupi. „Dnevnik.“

U dnevnik je bilo zadenuto nekakvo obaveštenje iz uprave škole. Izvadila je list papira iz koverta i pročitala šta piše, a onda se nakratko namrštila i pogledala u Helen. Potom je uzela olovku.

„Prozivka!“

„Jedan“, viknu Ana Artri. „Dva“, javi se i Lejla Asim. Tako se kod nas obavlja prozivka. To je jedna od „velikih ideja“ gospođe Lupi za uštedu vremena. Svaka zna svoj redni broj u dnevniku, tako da na početku prvog časa uvek moramo naglas da brojimo od jedan do trideset četiri. Ja sam dvadeset dva.

„Osamnaest.“ „Devetnaest.“ „Dvadeset.“

Mûk.

(Dvadeset jedan je Helen.)

Gospođa Lupi obično ne diže dževu ako se neka od nas zanela prepisivanjem domaćeg zadatka ili se sagnula da podigne nešto s poda, već samo pogleda da li je tu, pa sama izgovori njen broj i onda nastavljamo prozivku. Međutim, ovog puta nije bilo tako.

„Dvadeset jedan?“

Svi se osvrnuše ka Helen, koja je i dalje pokušavala da se prilepi za sto.

„Kontrola leta poziva broj dvadeset jedan“, reče gospođa Lupi. Netremice je gledala u Helen. „Znam da si tamo, dvadeset jedan. Javi se. Molim te.“

Ništa. Sad smo je već svi gledali. Kada se Helen Džonston ovako čudno ponaša, to znači da nešto debelo nije u redu.

Gospođa Lupi sačeka još malo, pa reče: „A ako te lepo zamolim? Slatko sa šlagom?“

„Ma, *dosta!*“, iznenada dreknu Helen, pa skoči i odgurnu stolicu. Podigla je gornju dasku klupe i toliko ju je snažno zalupila da su joj se olovke razletele na sve strane. „Ostavite me *na miru!*“

Onda je jurila kroz učionicu, širom otvorila vrata i istrčala ne zatvorivši ih za sobom.

Svi smo zblanuto gledali za njom.

„Pa“, pomalo tužno će gospođa Lupi, „baš sam ovo lepo izvela, zar ne?“

Videlo se da joj je baš krivo.

„Niste vi krivi“, tešila ju je Alis. „Ni nama ništa nije htela da kaže. Ni jednu jedinu reč.“

Gospođa Lupi se zagleda u ono pisamce koje je i dalje ležalo na dnevniku, pa se zamišljeno osvrnu ka otvorenim vratima. Iz daljine se začu nekoliko uzastopnih tresaka.

„Mislim da bi bilo najbolje da neko pođe za njom“, reče. „Neka samo sedi s njom u garderobi dok se malo ne primiri.“

Pogledala me je pravo u oči.

„Kiti“, reče.

Ovo uopšte nisam očekivala. „Zašto baš ja?“, procijukala sam i pokazala ka drugom kraju učionice. „Bolje pošaljite Liz. Ona joj je najbolja drugarica.“

„Ne, ti ćeš“, nije odustajala gospođa Lupi. „Ti si Odabrana. A sad idi i nađi je pre nego što istrči na ulicu i izleti pred neka kola.“

Liz je pokušala da me podrži. Bilo je očigledno da i ona smatra da je gospođa Lupi odabrala pogrešnu osobu.

„Mogu li i ja s njom?“

„Ne možeš.“ Gospođa Lupi spoji vrhove prstiju i pogleda nas preko njih, prvo mene, pa Liz.

„Nemoj ovo lično da shvatiš, Liz“, reče, „ali čini mi se da je Helen pravi čovek za ovaj posao.“

(Sad vidite zašto smo je prozvali Glupi.)

Ustala sam i počela da pakujem knjige u torbu.

„Pusti sad to“, reče gospođa Lupi. „Idi i pronadi Helen.“

„A ostali časovi?“

Nastavnica ustade, priđe vratima i pokaza napolje.

„Tutanj!“, reče.

Čudno. Vratila sam torbu u klupu i požurila ka vratima.

Gospođa Lupi me pozdravi vojnički.

„Računamo na tebe, broju dvadeset dva“, reče. Valjda je to bila nekakva šala.

Nije mi bilo teško da pronađem Helen. Da biste onoliko puta zaredom zalupili vratima, morate da strčite do garderobâ. Otišla sam do poslednje i tiho je otvorila.

„Heli? Kriješ li se ti to?“

Nije mi odgovorila. Nisam sigurna da sam to uopšte i očekivala, ali znala sam da je tu negde. Muka je bila u tome što je garderoba ogromna i puna bezbrojnih redova vešalica nakrcanih debelim zimskim kaputima i vunenim šalovima. Tu biste sate i sate mogli provesti u potrazi za nestalim osobama.

E, ali ni ja nisam od juče. Primenila sam pristup koji je moja sestra Džud usavršila za traženje džerbilâ* posle njihovih neverovatnih bekstava iz kaveza. Prvo sam ušla i viknula: „Helen? Helen, jesi li tu?“, a onda tobože nestrpljivo uzdahнула i počela da marširam u mestu. Na kraju sam glasno zatvorila vrata.

* Engl.: *gerbil* – vrsta malog glodara, pustinjski miš. (Prim. prev.)

Preostalo je samo da sačekam.

Uskoro se začulo pravo džerbilovsko šuškanje, kao da neko traži maramicu, a zatim i nekoliko tihih šmrcaja i jedno gromoglasno, sočno izduvavanje nosa.

„Uja?“

Skočila je kao oparena mačka.

„Ostavi me *na miru!*“

Užasno je izgledala. Ali baš, *baš* užasno. Da ju je neko video, pomislio bi da joj je celu porodicu odnela poplava. Šmrktala je i lice joj je bilo naduveno.

„Ostavi me na miru!“, vrisnula je na mene.

„Ne mogu“, rekoh. „Na zadatku sam. Treba da sedim s tobom dok se ne smiriš. Moram da pazim da ne izletiš pod kola.“

„Pod kola?“ Sad je povrh sveg užasa bila još i potpuno zbunjena. „Aaa, pod kola.“

To kao da ju je nateralo da se malo pribere. Više me nije onako opako gledala. Iskoristila sam taj trenutak da s klupe preko puta nje gurnem par cokula i da se uglavim između dva smrdljiva, vlažna kaputa. Stekla sam utisak da joj više ne smeta što sam tu. Prihvatila je zdravo za gotovo da imam zadatak da sedim među torbama za cipele i razbacanim čarapama i pazim da ona slučajno ne izleti pod neka kola. U našoj školi je opštepoznato da su nastavnici i većina roditelja prosto opsednuti strahom da će jednog dana neko neoprezno istrčati na ulicu i završiti kao fleka pod točkovima nekog kamiona. Ko im je kriv kad su nas smestili usred grada. Kad smo iz matematike učili blok dijagrame, počeli smo da ih pravimo za sve što bi nam palo na pamet, uključujući i poslednje reči koje nam roditelji upute kad ujutru polazimo u školu. To je čudo jedno. Alis je rekla da joj roditelji uvek kažu: „Budi dobra,

mahunice mala“, dok su svi ostali prijavili nešto u stilu: „I pazi kad prelaziš ulicu!“

Helen tada poče da traži po džepovima novu maramicu. Onako oblivena suzama, otvorenih usta i naduvenih usana, izgledala je kao da ne može da diše i da će se svakog časa ugušiti.

Nisam više mogla da je gledam takvu. Ustala sam i krenula redom da prekopavam džepove najbližih kaputa, sve dok u jednom nisam našla celofanski paketić s pet papirnatih maramica.

„Evo, uzmi.“

Helen je zaista *predobra*. Pre nego što je iščeprkala jednu da bi izduvala nos, začkiljila je ka broju nad kukicom na vešalici, pa drhtavim glasom upitala:

„Čije su?“

„Pobogu“, na to ću ja, „pa to su samo maramice.“

Ne znam da li je to bilo zbog ove moje provale nestrpljenja, ali Helen se opet presamiti i poče da se tresu. Osećala sam se kao slon i proklinjala sam gospođu Lupi što nije imala toliko pameti da pošalje Liz. Ipak je ona Helenina najbolja drugarica i sigurno bi znala šta da radi. Obgrlila bi joj rame na i nekako je utešila.

Prilično nespretno prebacila sam ruku iza njenih leđa i oprezno je privila k sebi.

„Beži“, zarežala je. „Ne diraj me!“

„Dobro!“, rekoh, pa se brže-bolje vratih na svoju klupu. „Kako hoćeš. Više ti neću ni prići. Sedeću ovde i brojaću kapute.“

I tako sam ja sedela i brojala kapute. Međutim, nisam mogla da se bavim i onima oko Helen, jer je izgledala toliko očajno da bi nam obema bilo neprijatno. Tako sam na kraju završila zevajući unaokolo, ljuta na sebe što ipak nisam

ponela torbu. Onda bih bar imala šta da čitam. Mrzim kad moram uludo da sedim bez knjige. Ja sam vam od onih što se unerveze kad tokom doručka neko skloni kutiju pahuljica sa stola, tako da više nema šta da se čita.

Međutim, nisam imala u šta ni čestito da zevam. Ipak se sve mi isto oblačimo. Četiri stotine istovetnih ženskih kaputa čine nepregledno more teget štofa. Možete li da verujete da je ovo ženska škola? A mama je morala baš tu da me upiše. Dozlogrdilo joj je da se svakog jutra svađamo oko toga šta ću da obučem i šta ću poneti za užinu, a da uveče nastavljamo raspravu jer bih iz škole donela gomilu kojekakvih radnih listića.

„Ovo pregledano?“, upitala bi, sumnjičavo merkajući sve što pronade. „Zašto ti onda nije ništa rekao o tvom groznom pravopisu?“ A kad nešto sakrijem, dešavalo se sledeće: „Šta si radila celog dana? Kladam se da se nisi pretrgla. Znaš li ti u čemu je tvoj problem? Oni tamo te podržavaju u zaglupljivanju.“

To baš i nije lepo, zar ne? Štošta sam morala da istrpim. A onda sam jednog dana po dolasku iz škole napravila vrlo ozbiljnu grešku i rekla mami da mi treba šampon za neki naučni projekat.

Odmerila me je.

„A kakav je to naučni projekat?“

„Briga o kosi.“

„Briga o kosi?“

Poludela je. Tako nešto još niste videli. Bila je *van sebe*. A onda je pozvala tatu, koji živi u Beriku na Tvidu.

„Oni na časovima peru kosu!“, zaurala je. (Morala sam da odmaknem od glave slušalicu drugog telefona.)

„Ne budi smešna, Rouzi“, rekao joj je tata. „Sigurno uče građu dlake, folikule, lojne žlezde i tome slično.“

Mama šakom pokri mikrofon, pa zaurla: „Učite li građu dlake, folikule, lojne žlezde i tome slično?“

Na to ja šakom pokrih mikrofon, pa zaurlah: „Ne. Učimo normalnu i masnu kosu, suhu, tretiranu i oštećenu.“

A onda je opet poludela. Toliko je urlala da joj telefon takoreći nije ni bio potreban. Kladim se da su svi u Beriku na Tvidu vrlo lepo mogli da čuju svaku njenu reč.

„Dete nam izrasta u nezalicu“, rekla je tati. „Dosta mi je kojekakvih radnih listića, besmislenih projekata i stava da prapopis nije bitan. Pronaći ću joj neku pravu školu. Neku gde imaju prave sveske, crveno mastilo i tišinu na časovima.“

„Ali Kiti voli ovu u kojoj je“, reče tata. „Možda će je to uznemiriti.“

„Bolje da bude uznemirena nego nepismena“, odbrusi mu mama, pa poče da objašnjava kako je dobro obrazovanje investicija za čitav život. Da ju je još neko slušao, pomislio bi da ću sledeće nedelje u penziju, ili već nešto slično.

A onda je tata digao ruke od ubeđivanja.

„Možda si u pravu“, rekao je. „Kada je prošlog puta dolazila ovamo, pomenuo sam Pankherstovu,* a ona je mislila da pričam o kućnoj pomoćnici.“

„Eto vidiš!“, likovala je mama. „A šta si ti očekivao? Pa ona ništa ne uči iz istorije, ako ne računaš onaj seminarski rad o epidemiji kuge, koji predaje svake godine.“

I tako su se složili. Mama je onda proverila sve škole i odabrala onu s najviše pravih svezaka, crvenog mastila i tišine na časovima.

Samo, bila je to *ženska* škola.

„Ali ja ne mogu da idem u *žensku* školu“, kukala sam.

* *Pankhurst* – britanska porodica iz koje je poteklo nekoliko istaknutih aktivistkinja i boraca za ženska prava. (Prim. prev.)

„Što?“, na to će ona. „Da možda nisi feministkinja? Šta fali ženskoj školi?“

I tako sam završila ovde. Nije toliko loše kad se malo naviknete. Osim toga, kad vam je na času dosadno, mnogo je bolje imati pravu knjigu za čitanje ispod klupe nego radne listiće. A i nije baš *toliko* tiho. Uvek može da se šapuće. I baš je dobro kad s vremena na vreme na domaćem zadatku pronađete neku lepu primedbu ispisanu crvenim mastilom. Mama je mnogo mirnija otkako svakog jutra oblačim istu odvratnu teget uniformu kakvu sve moramo da nosimo, a i zato što je zabranjeno nositi hranu u školu. I zato što sam konačno prestala da se žalim što nema dečaka.

„Helen, da nije u pitanju neki *dečko*?“

„Nije!“

Nisam ni mislila da jeste. Helen je prilično nezrela za svoje godine, ako razumete šta hoću da kažem. Ponekad je subotom viđam u supermarketu kako trčkara za mamom. Prošle nedelje srele smo se na odeljenju s deterdžentima. Bila je s nekim čovekom nakostrešene prosede kose (kao kod mog tate). Nudio je Heli nešto iz papirne kesice, a ona je ljutito okrenula lice u stranu. Možda su se bili posvađali.

„A tata? Jesi li ljuta na tatu?“

„Nisam!“

Pogledala me je kao da sam joj najmrskiji dušmanin na celom belom svetu.

„O, izvin’te, moliću lepo.“

„Slušaj *ti*“, dreknu ona. „Nisam te ja zvala ovamo i zato me ostavi na miru.“

Čak i svecima ponekad prekipi. Bila je to kap koja je prelila čašu.

„Slušaj *ti*“, dreknuh i ja na nju. „Nisam *ja* tražila od gospođe Lupi da me izbaci s *mog* omiljenog dvočasa umetnosti i

pošalje da sedim u ovoj smrdljivoj rupi i slušam tvoju dernjavu! Zato se ne deri na mene.“

Nikad me ne bi primili u Samarićane. Lice joj se opet obli suzama. Izgledala je kao da stoji pod kišnim oblakom.

„O, Kiti“, reče drhtavim glasom. „Izvini.“

Uto se kroz zatvorena vrata začu drugo zvono. Nisam smela da dozvolim da je neko vidi ovakvu.

„Brzo“, rekoh. „Sad će sve nagrnuti. Ulazi u orman!“

Uhvatila sam je za ruku i naterala da ustane. Pokušala je da se otrgne, ali onda je videla svoj odraz u ogledalu između vešalica. Zaista je užasno izgledala. Nije se znalo jesu li gori pečati ili crvenilo. Oči joj behu natečene i zakrvavljene, kao krmeće, a kosa osušenim suzama zalepljena uz lice.

„Jao!“

„Ma požuri.“

Cimala sam bravicu ormana za izgubljene stvari sve dok ga nisam otvorila. Mehanizam je prilično krut, tako da obično svi misle da su vrata zaključana. Unutra ima čak i svetla, jer to zapravo i nije pravi orman, već najmanji sobičak na svetu, uglavljen ispod požarnog stepeništa. Unutra bi jedino kepec mogao da stoji uspravno, ali zato može udobno da se sedi na gomili izgubljenih stvari, osim kad naprave veliko spremanje pa izbace sve osim razvrčanog starog reketa i rasparene kaljače.

Imale smo sreće. Ostava je bila prilično popunjena. Gurnula sam Helen na gomilu koja mi je izgledala najmekše, a onda stala pred vrata i slušala žamor učenica koje menjaju učionice. Nekoliko puta se čulo otvaranje i zatvaranje vrata, da bi se, kao što sam očekivala, između vešalica uskoro pojavila i Liz. Osvrtala se na sve strane u potrazi za najboljom drugaricom.

„Heli je tamo“, rekoh i pokazah ka ormanu.

„Da li joj je bolje?“

„Nije. Gore je.“

Liz se namršti. „Možda bi trebalo da ide kući.“

Uto se iz ormana začu prigušeno: „*Neću kući!*“

„Neće kući“, objasnila sam Liz.

Ona se zabrinuto osvrnu.

„Ne bih smela da budem ovde“, reče. „Glupi mi je izričito naredila da se držim po strani. Stalno ponavlja: 'Prepusti to Kiti.' Mislim da je ta žena luda.“

Pogledala me je kao da očekuje da se zdušno složim da je svako ko pomisli da *mene* – a ne nju – pošalje na utešiteljski zadatak, sasvim zreo za ludnicu.

„Možda bi bilo bolje da hvataš maglu“, rekoh.

„U pravu si.“

Još jednom se osvrnula preko ramena, valjda iz straha da se gospođa Lupi nekako ne materijalizuje na vratima. Potom se nagnula i preko moje preprečene ruke viknula ka mraku u ormanu: „Vidimo se kasnije, Heli.“

Onda me je pogledala. „Reći ću Glupijevoj da ste se sakrile u ormanu“, reče. „I da ne brine hoćete li izleteti pod neka kola.“

Uzela je torbu i otrčala put učionice. Uspela sam da čujem i onih nekoliko poslednjih reči koje mi je dobacila preko ramena.

„Ali uopšte mi nije jasno zašto je odabrala baš tebe...“

Nisam ni pokušala da joj odgovorim. Da budem iskrena, ne bih ni znala šta da joj kažem. Ni samoj mi nije bilo jasno zašto je odabrala mene. Koliko znam, ime Kiti Kilin u našem razredu baš i ne važi za simbol milosrđa, a pogotovu ne otkako je Alis jednog dana došla u školu sva nikakva jer je njen zec Moris previše mator da sâm izađe iz sanduka, na šta sam joj ja predložila da mu promeni ime u Smoris.

Zašto onda ja? Zašto? Gospođa Lupi verovatno ima neke svoje razloge. Sigurno Helen i ja imamo još nešto zajedničko, osim činjenice da nam majke kupuju u istom supermarketu i da nam očevi imaju sličnu kosu...

Čekaj malo. Pa ja znam Heleninog oca. On uopšte *nema* kosu. Potpuno je *čelav*. A njeni su razvedeni duže nego moji.

Cimnula sam vrata i širom ih otvorila. Helen je i dalje sedela tamo gde sam je ostavila, šćućurena i neutešna.

„*Znam!*“, dreknuh. „Znam šta ti je! Znam zašto si se odrala od plača! Znam zašto nećeš kući!“

Besno me je pogledala zakrvavljenim očima, koje su u tmini ormana svetlucale kao dve žeravice.

„Tvoja mama će se udati za onog sedokosog čoveka!“

Samo je zinula. Osećala sam se kao Šerlok Holms u trenutku nadahnuća.

„A ti misliš da je on potpuni kreten! Od početka to misliš, ali ti si naša slatka mala Heli i bila si previše fina da to odmah kažeš. A ona sad uveliko priča o tome kako će vam biti lepo i ti više ne možeš da joj objasniš da ti se on ne sviđa.“

Počela je tako da uvrće prste da sam pomislila da će ih polomiti.

„Ne sviđa?“, ponovila je dubokim, ledenim glasom. „Ne mogu da ga vidim.“

A onda je prebledela.

„Heli?“

Upalila sam svetlo u ormanu. Srećom, unutra su bili stavili najslabiju sijalicu koju sam u životu videla. Uvukla sam se i bacila se na gomilu starih sportskih šortseva i šalova. Privukla sam vrata i zatvorila ih.

„Slušaj, Heli Džonston“, rekoh nagnuvši se ka njoj, „meni ne moraš ništa da objašnjavaš. Ja sam ti stručnjak svetskog glasa. Eh, kad bi ti samo znala ono što ja znam.“

Ona podiže pogled.

„Pa, da čujem“, reče, mada i dalje turobno. „Ispričaj mi.“

„Nego šta nego da ću da ti ispričam.“ Izvukla sam jednu vrlo kvrgavu kaljaču ispod tura i udobno se ugnezdila. Nema razloga za žurbu. Niko nam neće smetati. Stara dobra gospođa Lupi sigurno zna da će mi trebati sati i sati dok ne stignem bar do pola priče. Nije ona badava potrošila onoliko crveno mastilo na sve moje ovogodišnje piskaranje – na pesme i sastave na slobodnu temu, na igre reči i rime, pa čak i na moje kobajagi anonimne priloge u školskim novinama. O, da, znala je ta vrlo dobro kroz šta sam sve prošla kad se moja mama smuvala s Buljookim.

Sad mi je bilo jasno zašto je odabrala mene, a ne Liz.